

KAREL SMRŽ

Muž

S K I N A M E M

R O M Á N • V P R A Z E 1 9 3 5

Dříve než začal pan Novák filmovat, fotografoval. Laciný *Kodak*, který dostal za vysvědčení v septimě, byl nepřímou příčinou ukradení hodinek. Kdyby si to byl hrdina našeho zamotaného příběhu v pravou chvíli uvědomil, byl by spíše zanevřel na fotografování než na ženy, a — kdož ví — nebyl by snad později ani filmoval pařížskou bursu, poněvadž by nikdy nepocítil touhy nahradit mrtvý obrázek živým a poříditi si *Kinamo*.

Ale události jeho života se vyvíjely nezávisle na tomto příliš pozdním *kdyby* . . .

Pan Novák nejen nepřestal fotografovat, nýbrž naopak se stal nejarputilejším přívržencem sekty fotografů-amatérů.

Po maturitě zavrhl *Kodak*, poněvadž dostal *Rolleiflex* — a když s obvyklým vyznamenáním absolvoval abiturient-ský kurs na obchodní akademii a dostal místo ve *Stavební bance*, pořídil si ještě *Leicu*.

S touto komorou se mu dostal po prvé do ruky kinematografický film, který ho nepřítmo přivedl na myšlenku filmovat.

Mrtvý obrázek mu pojednou nestačil.

Vedle bohaté stupnice světla, stínů a tvarů, která ho okouzlovala jako každého opravdového, vážně pracujícího fotografa amatéra, počal si všimnout krásy pohybu.

Svět žil.

Ulicemi kráčeli lidé, jezdily tramvaje a proplétala se auta. Prapory vlály, stromy se zmítaly větrem a voda se vlnila, odrážejíc v nových a nových kouzelných útvarech dopadající paprsky slunce. A ovšem tu byly i divčí úsměvy všech odstínů.

Kolik tu bylo bohatých možností, na jejichž zvěčnění nestačila ani sebe obratněji pořízená momentka!

Pan Novák šel na všechny problémy svého života systematicky. Touhu po čemkoli nikdy překotně nerealisoval. Nerozhodoval se, nýbrž docházel k rozhodnutím dlouhou, logicky promyšlenou cestou, na které svědomitě zhodnotil všechna *pro a proti*,

Když ho popadla myšlenka, aby přesedlal z fotografa amatéra na filmaře, zaplnily se nejprve všechny zásuvky jeho úředního stolu v bance i psacího stolu doma spoustou ceníků, prospektů, časopisů, brožur, příruček a knih, zabývajících se amatérskou kinematografií. Stal se na čas postrachem svého dodavatele fotografických potřeb, poněvadž si dal dlouhé hodiny vykládat o výhodách, nevýhodách, cenách a systémech nejrůznějších amatérských přijímacích kamer.

Na konec se proměnil sám v živoucí kompendium amatérské kinematografie, poněvadž znal typy strojů, emulze a formáty citlivého materiálu — i podrobnosti laboratorního zpracování filmu líp než mnohý profesionál.

Ačkoli se na vlastní oči přesvědčil, že úzké amatérské filmy dávají zcela dokonalé výsledky, a dokonce už uvažoval, má-li si koupit přístroj na film šestnáctimilimetrový nebo devítimilimetrový, rozhodl se nakonec pro *Kinamo* na normální film, jakého se užívá v profesionální kinematografii. Věřil totiž tajně, že se mu podaří stvořit díla tak výjimečných hodnot, že se o ně budou rvát všechny půjčovny i velkoměstská kina.

A tak vyšel jednou z krámu svého obchodníka fotografickými potřebami chudší o několik tisícovek, jež si za pár let nashromáždil, zato však bohatší o kouzelný stroj, který dovede zvěčňovati život.

Nemělo by významu, kdybychom se rozepisovali o jeho prvých pokusech — úspěších i nezdarech. Spokojme se jen ujištěním, že za několik měsíců se z pana Nováka stal dokonalý, zatvrzelý, v pravém smyslu toho slova skalní filmový amatér, který nevytočil ani centimetr filmu bez podrobné úvahy, je-li vhodné světlo, našel-li si nejpříhodnější záběr, jakého filtru má použít, jak má zaclonit a co vlastně chce snímkem vyjádřit. Kdyby byl k této technické svědomitosti, programovosti a cílevědomosti obdařen také fantasií a uměleckým vzletem, četli bychom jeho jméno jistě už dávno mezi představiteli filmové avantgardy.

Ovšem — *Kinamo*, pravá příčina páně Nováková utrpení, muselo přece už několik dní před neslavným příjezdem svého majitele odpočívat v Praze, kam jím bylo vlastnoručně z Paříže posláno.

Pan Novák je přijal z rukou policejních úředníků již jako svobodný občan. Všechny zjištěné skutečnosti svědčily ve prospěch jeho naprosté nevinny tak silně, že byl s mnoha omluvami propuštěn. Policie si ovšem vyhradila, aby byl po ruce, kdyby bylo třeba jeho výpovědi jako očitého svědka pařížského zločinu.

Nemusíme snad zdůrazňovat, že se ihned rozhodl svůj filmový úlovek z Francie vyvolat.

Zarytí filmoví amatéři si totiž zpravidla své filmy nejen natáčejí, nýbrž i sami vyvolávají. Našli bychom mezi nimi jistě i dost těch, kteří ani kopii pozitivu by za nic na světě nesvěřili cizím rukám, chovajíce jakousi neodůvodněnou, sobeckou nedůvěru k profesionálním laboratorům.

Po pravdě budiž konstatováno, že tato jejich práce bývá inspirována spíše jakousi nevraživostí mezi amatérem a profesionálem — tedy vlastností, se kterou se setkáváme i v jiných oborech lidské činnosti. Kromě toho v nich dríme neuhasitelná touha po požitku sledovat, jak se v lázni pomalu objevuje obrázek, jak obloha a světlé předměty nabývají na hustotě, zatím co ve stínech se prokreslují podrobnosti, prožívat tisíceré nejistoty, bylo-li užito správné expozice a filtru, a vyzkoušet prakticky kdejaký nový recept vývojky, který se objeví v odborném tisku.

Také pan Novák byl věren této zásadě.

Když si rozložil na stole svých třináct kaset *Kinama* — k nimž přibyla ještě čtrnáctá, vyňatá z útrob kamery — a pomyslí si, že kromě tohoto materiálu má ještě asi osmdesát metrů exponovaného filmu uloženo v plechovce, uvažoval sice o tom, zda by si to neměl dát tentokrát výjimečně vyvolat. Ale pečlivost amatéra zvítězila záhy nad hrůzou promyšlení, kolika hodin si tato práce vyžádá.

Nezapomínejme, že pan Novák nebyl lečjakýms filmovým amatérem, nýbrž člověkem, který si mohl dovolit, aby do toho vrazil nějaké peníze.

Jeho temná komora, upravená z pokojíku pro služku, do něhož si dal dokonce zavést i vodu, byla proto miniaturnou vzorně vybavené filmové laboratoře profesionální. Pan Novák zavrhl vyvolávání na plochých rámech, kladených do velikých mís, i na otáčivém bubnu, jehož spodní část se noří do nádoby s vývojkou, poněvadž se kdesi dočetl, že se tím lázeň silně okysličuje a ničí. Dal si zhotovit svislé dřevěné kyvety a serii rámečků, které mu pojal úplný obsah kasety, takže mohl vyvolat celých pětadvacet metrů filmu najednou. Ustaloval mohl dokonce tři rámy s filmem zároveň a prát pět, poněvadž kyvety k těmto účelům byly přiměřeně větší.

Vrcholem dokonalosti páně Novákovy temné komory byl pak otáčivý latkový buben na sušení filmu, který byl upevněn pod stropem a pojal téměř stopadesát metrů filmového pásu.

Polička s chemikáliemi, přesné váhy, odměrky, teploměry, trychtýře, filtrační papíry a velké hrnce na přípravu lázní doplňovaly technickou výbavu této malé filmové laboratoře, na kterou byl hrdina našeho příběhu právem neobyčejně hrdý.

Každá práce v této svatyni byla téměř posvátným obřadem.

Pan Novák — jako člověk neobyčejně systematický — si připravil všechny potřebné lázně už den předtím, než se rozhodl vyvolat filmový úlovek své cesty do Francie.

Kdyby se ho byl někdo ptal po důvodech, byl by mu zase vysvětlil s mnoha ryze odbornými tvrzeními, že čerstvě připravená vývojka nepracuje tak stejnoměrně a jemnozrně, jako lázeň, která už asi čtyřicet hodin stála a teprve pak byla přefiltrována.

Uplynuly dvě minuty . . .

Těchto stodvacet vteřin stačilo, aby se náš hrdina dokonale uklidnil.

Znovu si prohlédl při světle své lampičky film. Negativ byl už ve všech podrobnostech vyvolán.

Vyňal rám z vývojky, důkladně jej opláchl a vložil do fixáže.

Blížící se okamžik, kdy bude moci obrázek za obrázkem prohlížet fotografický záznam vzrušující události, jejímž byl svědkem, ho zase poněkud rozechvěl. Nedočkávně čekal na chvíli, kdy bude moci rozsvítit alespoň oranžové světlo.

Do příštího dne všechny negativy dokonale uschly.

Za jiných okolností by byl pan Novák ztrávil mnoho času nad převijčkou, prohlížeje podrobně téměř obrázek za obrázkem, rozčiluje se ještě dodatečně nad nějakou chybou, které se dopustil při natáčení, vystřihuje pečlivě všechna vadná místa i černá políčka začátků a konců scén, a slepuje jednotlivé filmové svitky do kotoučů asi stodvacetimetrových, které mohl ve své kopírce zpracovat na pozitivy.

Tentokráte však všechn svůj dosud vyvolaný filmový úlovek prostě svinul do jediného kotouče, aby věnoval tím větší pozornost několikametrové scéně před pařížskou bursou.

Filmový pás bral do ruky téměř s posvátnou úctou. Opatrně jej nasadil na převijčku a neobyčejně pomalu jej počal přetáčet nad malým, ze spoda osvětleným okénkem z mléčného skla, prohlížeje lupou doslova všechna obrazová políčka.

Veškeré jeho úsilí bylo intenzivně soustředěno ke dvěma otázkám: podaří se mu najít obrázek — nebo raději více obrázků — na nichž by byly ostré obrysy postavy a tváře útočnickovy? A najde další obrázek, na němž by bylo lze přecíst značku auta?

Tato druhá otázka nebyla ovšem pro další pátrání tak důležitá, poněvadž pachatelé jistě opatřili své auto značkou, volenou jen pro tuto jedinou dramatickou projížďku.

Napínává půlhodinová práce byla korunována alespoň částečným zdarem.

V okamžiku, kdy se chystal pachatel obrátit k vozu,

drže už v levé ruce uloupenou aktovku s penězi, byl natočen tváří ke kameře, a jeho obličej byl tak ostrý, jak dovolovala vzdálenost filmované scény. Na jiném obrázku bylo lze zase rozeznat dosti zřetelně rysy pachatelovy tváře z profilu — a také jeho postava byla alespoň částečně ostrá na několika obrazových políčkách.

Hůř tomu bylo s autem.

Pokud se prudce rozjíždělo, byly jeho kontury naprosto neostré. Teprve tehdy, když je náš amatér začal panoramovat, bylo lze rozeznat ostré obrysy vozu — jeho značka se však ke kameře natočila teprve tehdy, když prudce zahrulo do rue Richelieu. Kouř z výfuku byl však tak hustý, že nebylo lze ani přibližně určit číslici, takže v tomto směru filmový dokument naprosto zklamal.

Dříve než pan Novák negativ vykopíroval, pořídil si papírové zvětšeniny všech obrázků, které při prohlížení filmu k tomuto účelu vybral.

Poněvadž měl negativ neobyčejně jemné zrno — na tom si náš hrdina přece vždycky zakládal — zvětšil si je na formát 18 × 24 cm, některé detaily útočnickovy postavy dokonce ještě více.

Výsledek nebyl špatný. Ale jestliže náš novopečený detektiv-amatér doufal, že dostane fotografie tak průkazné, jako z policejního alba zločinců, byl značně zklamán. Kamera byla při snímku dosti značně vzdálena, takže dosažení absolutně ostré zvětšeniny bylo vlastně za hranicí technických možností. Srovnání několika stejně velkých obrázků, ukazujících útočnickovu tvář s různých stran, dávalo však přece jen dosti dobrou představu o jeho fyziognomii.

Co chybělo mrtvým obrázkům, to skvěle doplnil promítnutý film, který si pan Novák ze svého negativu ihned vykopíroval.

Při této příležitosti si po prvé za své fotografické a filmové praxe jasně uvědomil, jak velkou věcí je pohyb.

Pierre sice nevěděl, má-li se smát nebo být uražený — lovil však už ve svém kufříku, z něhož na konec vytáhl dva malé filmové kotoučky.

„Taková maličkost,“ zvolal Gaston sahaje po nich, „a tolik křiku pro ni!“

Rozvinul proti světlu několik decimetrů kopie a pozorně si prohlížel obrázek za obrázkem. Jeho oči byly ovšem zvyklé pozorovat cokoli jiného spíše, než film, takže si jen uvědomil, že je to opravdu onen kýžený snímek bursy, který ho v minulých týdnech tak zneklidňoval. Aby mohl vychutnat všechny podrobnosti, musel si film promítnout. Ani on, ani Pierre však neměli jasné představy o amatérských projekčních přístrojích. Když uvažovali o tom, kdo by jim takovou věc mohl opatřit, vzpomněl si Gaston na malého, celkem bezvýznamného člena jejich společnosti, kterému říkali *Kuřátko*. Býval kdysi operatorem v kinu

většího provinciálního města. Karty a holky ho přivedly na cestu za hranicemi zákona. Byl bystrý a spolehlivý — a proto mu Gaston svěřil několik podniků, které nebyly pro začátečníky. Také před pařížskou bursou seděl Kuřátko za volantem auta, jež bezohledným manévrem odvezlo Gastona s místa činu. Na tento podnik byl malý mužík neobyčejně pyšný — tím spíše, že to byla prvá větší věc, při níž šlo o kůži — a proto se po Pierrově avisu objevil večer se širokým úsměvem kol úst v patronově vile, v ruce velký balík s projekčním přístrojem.

Aby dokumentoval své odborné znalosti, přinesl si v kapse také malou lahvičku filmového lepidla a několik metrů blankfilmu, kterým nastavil na obou koncích několikametrový snímek přepadení před bursou.

Potom byly pečlivě staženy záclony, na stěnu připevněn kus bílého papíru, malý aparát připojen na síť — a představení začalo.

Ačkoli všichni tři diváci byli náležitě otrlí, přistihli se při tom, že jsou vzrušeni, když před nimi běží živý dokument jejich zločinu.

Toto pohnutí nebylo však vyvoláno lítostí nebo výčitkami svědomí, nýbrž spíše tím, že si teprve nyní v plném rozsahu uvědomili, v jakém nebezpečí tehdy byli, a jak záludným svědkem proti nim mohl se stát v nepovolaných rukou policie malý kotouček filmu, který tu několikrát proběhl projektorem, než je tato vzrušující zábava omrzela.

Na Gastonův rozkaz Kuřátko film svinul a aparát zase uložil do kufříku — zřejmě potěšen uznáním, kterého se mu dostalo nejen za toto předvádění, nýbrž zejména za skvělý výkon za volantem auta před bursou.

„A teď ovšem ten krám hodíme do ohně,“ řekl Pierre, „abychom si byli jisti, že nás už nikdy nebude zneklidňovat.“

Gaston si zamyšleně zapaloval cigaretu a pomalu vyfoukl velký oblak dýmu.